ARCHIVU
pentru filologia si istoria.

Nr. XXVI. 5. Iuliu 1869.

(XLI.)

Comisiunea filologica dein 1860.

II.

(Urmare.)

VI.	d	lautet immer	wie		д.
	t	„	„	„	т.
	s	„	„	„	с.
	c	„	„	„	к.
	g	„	„	„	г.
	ḑ	„	„	„	з.
	ţ	„	„	„	ц.
	ş	„	„	„	ш.
	ç	„	„	„	ч.
und	g'	„	„	„	џ.

Die zweite Hälfte dieser Laute wird darum so bezeichnet, weil bekanntlich **d**, **t**, **s** vor einem **i**, **c** und **g** vor einem **i** und **e** in der Flexion immer ѕ, ц, ш, ч, џ übergeht, und weil diese letzteren Laute in romanischen Wörtern, welche auf lateinische zurückgeführt werden können, gewöhnlich auf ein **d**, **t**, **s**, **c**, oder **g** hinweisen. Hier weichen nun die Schriftsteller von einander ab, indem den Einen die Einschaltung eines **i** hinreicht, um aus **d**, ѕ, aus **t** ц u. s. w. zu machen, wogegen andere an den ursprünglichen Bustaben allerlei Zeichen anbringen. Ersteren muss man einwenden, dass sie ganz willkürlich Hilfsbuchstaben einschalten und die Einfachheit der Schrift beeinträchtigen, zugleich auch in jenen Fällen, wo **d**, **t**, u. s. w. vor **i** unverändert bleiben, z. B. **дівізіє, тінє, кін** u. s. w. den Leser über die Aussprache in Ungewissheit lassen. —

VI.	d	suna pururea	cá		д.
	t	„	„	„	т.
	s	„	„	„	с.
	c	„	„	„	к.
	g	„	„	„	г.
	ḑ	„	„	„	з.
	ţ	„	„	„	ц.
	ş	„	„	„	ш.
	ç	„	„	„	ч.
si	g'	„	„	„	џ.

A dou'a diumetate dein aceste sunete de acea se desemneza asia, pentru cà e sciutu, cà **d**, **t**, **s** in a-ante de **i**, **c**, si **g**, in a-ante de **i** si **e**, in flesiune totu de un'a se scaimba in ѕ, ц, ш, ч, si џ, si pentru cà aceste sunete dein urma in vorbele romanesci, cari se potu reduce la latinesci, mai totu de un'a inderépta la **d**, **t**, **s**, **c**, si **g**. Aici inse literatii se despartu unii de altii, in câtu unor'a le este de ajunsu intrecalarea uni **i**, spre a face dein **d** ѕ, dein **t** ц, etc.; dein contra altii la literele originali adaugu semne de tota form'a. Celoru de antaniu le-se pote obiectá, cà eli intrecaleza cu totulu dupa arbitriu litere ausiliarie, si cà impiedeca simpletate scrierei, si totu de una data in unele casure, unde **d**, **t** etc. in a-ante de **i** remanu nemutate, precumu **дівізіє, тінє, кін** etc. lasa la indoiela pre lectoriu despre pronunciare. —

Refles. Despre antani'a diumetate a' celoru diece litere citate, numai atât'a avemu de a oserbá, cumu. cà aici liter'a C, nu numai in a-ante de a, o, u, ci chiaru si in a-ante de e, i, se propune in locu de K, fiendu cà pentru sunetulu mole ч ise pune una cedila pentru totu casulu, si asia nu numai in a-ante de vocalile aspre ci si cele moli. Totu asia se urmeza si cu G, care forà semnu in locu de г, er' cu una trasura de asupr'a (forà indoiela pentru cà sub asta litera nu se potea pune cedila cá la alte), are se insemneze totu de un'a џ, — dein causa, cà c si g, in a-ante de e si i,

in flesiune, totu de un'a se stramuta in ч si ц. Deci deca asta regula este atâtu de generale, precumu se propune acì, ea atunci e si de ajunsu deplenu pentru a scí, cà c si g unde suntu a se pronunciá aspru seau mole, forà de a mai avé necesitate de alte semne pentru sunetele moli.

Comparatiunea celoru alalte limbe romanice, alesu a' celei itale si francesci, si a' ortografiei loru, e in stare de a convinge si pre celu mai obstinatu amatoriu de semne, cumu cà c si g nu au necesitate de nece unu semnu, pentru a le pronunciá mole. Dereptu cà francesii si portugalii dein consideratiuni etimologice punu cedila sub C in a-ante de vocalile aspre a, o, u, dar' nece una data in a-ante de cele moli e, si i, pentru a semná pronunciarea mole (la eli S). Er' cá C si G se sune aspru si in a-ante de vocalile moli (e si i), e unu proiectu atâtu de repumnante esentiei totoru limbeloru romanice, in câtu nu mai este necesitate de alu mai si combate.

Er' ce se tiene de a' dou'a diumetate a' suneteloru si litereloru citate in §. — semnulu pusu sub d, t, si s, cu acea se motiveza, cà aceste sunete, adeca d, t, si s, dupa cumu se scie, in a-ante de i, in flesiune, totu de un'a se muta in ꙁ, ц, si ш. In acesta stare a' lucrului inse, semnu pentru aceste litere chiaru asia de prisosu este, cá si pentru C si G, si regul'a generale, cumu e stabilita acì, e de ajunsu pre deplenu pentru a cunosce indata valorea acestoru litere si forà semne speciali.

Unu altu motivu, pentru semnarea suneteloru romanesci ꙁ, ц, si ш etc. cu literele d, t, si s, — se scote de acolo, cà-ce cele mai de antaniu (ꙁ, ц, ш) in cuventele romanesci de origine latina, de regula invieza la cele dein urma (d, t, s). Asia dar' si aici unu nou omagiu, celu pucinu in parte, adusu principiului etimologicu, precandu autoriulu proiectului erasi s'a impiedecatu la midiloculu calei. Elu se temù, seau celu pucinu si-uità, a mai oserbá, cumu cà si in acestu casu dupa sunetele d, t, s, de regula urmeza unu i originariu, prein care se midilocesce trecerea silabeloru DI, TI, SI (er' nu a' litereloru d, t, s) in ꙁ, ц, ш. In vorbele romanesci аꙋꙁъ, вѣꙁъ, раꙁъ, — кредінцъ, фіінцъ, щіінцъ, — кѫмѣшъ, черѣшъ etc., basea suneteloru ꙁ, ц, ш, totu deun'a e silab'a latina d i, t i, s i, precumu adeverescu vorbele si formele latine: a u d i a t, v i d e a t, r a d i u s, s c i e n t i a, c a m i s i a etc. Er' unde, in vorbele si formele latine, alesu in silab'a radicale, lipsesce i dupa d, t, s, — nu se cadea a uitá, cà limbele romanice chiaru acì forte adese ori cosuna cu limb'a romanesca in contr'a celei latine, precum de esemplu: in ꙁѣче, ital. d i e c i, lat. d e c e m, — ціне, ital. t i e n e, franc. t i e n t, lat. t e n e t; — шѣде, ital. s i e d e, lat. s e d e t etc.

Insertiunea unui i de diumetate in limb'a romanesca inca si dupa alte cosunanti, precumu in mieȣ, фiepȣ, виерсȣ, nientȣ, etc., unde in limb'a latina lipsesce, atât'a e de usitata, câtu cauta se ne miràmu, cumu autoriulu acestui proiectu a si cutezatu se numesca „cu totulu arbitraria“ atare insertiune a' acestui sunetu indiumetatîtu (vedi si § 7).

De almentrea inca ortografistii romani, cari se sierbescu de acestu i diumetatîtu, si de acea s'au ingrigitu, cá lectorii despre pronunciarea silabeloru d i, t i, s i, unde suntu in locu de ꙁ, ц, ш, si unde in locu de ді, ті, сі, se nu remania la indoiela, precumu adeverescu urmatoriele obiectiuni dein partea intemeliatoriului acestui proiectu.

Einige bedienen sich zwar zu letzterem Behufe des y (t y n e, c y p), allein dieses ist eben so wenig ein romanischer Buchstabe, als es die cyrillischen sind.

Spre acestu scopu mai dein urma unii se siersescu de vocalea y (precumu t y n e, c h y p); inse y chiaru asia nu e litera romanesca, cumu nu suntu cele ciriliane.

R e f l. Suntemu de acea-asi parere, intru intielesulu, cà y nece dupa valorea, ce o are la poloni, nu se pote aplecá la limb'a romanesca.

Auch das Einschieben des h nach italienischer Art nach g und c (g h i = гі, c h i = кі), und folglich auch nach d, t, s (d h i = ді, t h i = ті, s h i = сі) häuft willkürlich gewählte Hilfsbuchstaben und führt eine doppelte Schreibweise derselben

Inca si insertiunea unui h in modulu italienescu dupa g si c (g h i = гі, c h i = кі), si prein urmare dupa d, t, s (d h i = ді, t h i = ті, s h i = сі) immultiesce literele ausiliarie alese dupa placu, si introduce una scriere duplicata pentru acelesi su-

Laute д, т, г, к, с, (nämlich d und dh, t und th, g und gh, c und ch, s und sh) herbei, während in Gegentheil die verschiedenen Laute д und ѕ, т und ц, г und џ, к und ч, с und ш, die gemeinschaftlichen äusserlich nicht unterscheidbaren Bezeichnungen d, t, g, c, und s haben.

nete д, т, г, к, с (precum d si dh, t si th, g si gh, c si ch, s si sh), pre candu dein contra sunetele diverse д si ѕ, т si ц, г si џ, к si ч, с si ш, au acelesi desemnari d, t, g, c si s, forà de a se poté distinge dein afora.

Refl. Inconvenientiele indigitate suntu in adeveru destulu de notabili, la totu casulu inse una litera este mai preferibile de câtu semnele: H, in limbele romanice mai forà sunetu, pretotendenea se apleca spre ore cari scopure ortografice, si dein acestu fundamentu s'ar' poté aplecá si in limb'a romana intru asemenea, celu pucinu panà ce nu se voru aflá alte midiloce mai cuvenientiosa spre acestu scopu. Chiaru si limb'a germanica, in carea H spre asia multe scopure este aplecatu, nu se cadea a scapá dein vederea acestui planuitoriu.

Die Bezeichnung der Erweichung durch ein , ist also jedenfalls die bessere Methode. Allerdings sehen dann die vielen im Romanischen vorkommenden Fremdwörter bei dieser Schreibung auffallend genug aus, z. B. ḑæduf, ḑæbavæ, — allein diese müssen sich, einmal in die romanische Sprache eingebürgert, ein solches summarische Verfahren eben so gut gefallen lassen, als die lateinischen, grichischen, und andere in's Deutsche aufgenommene Wörter z. B. Meister, Fisch, Puschkin, Ketschkemet u. s. w.

Desemnarea moliaturei dar' prein unu , este la totu casulu celu mai bunu metodu. Adeveratu cà atunci vorbele cele multe straine, ce ocurru in limb'a romana, prein atare scriere batu forte la ochi, precumu ḑæduf, ḑæbavæ, — inse, acestea dupa ce una data s'au incetatianitu in limb'a romana, cauta chiaru asia se suferia acea procedura sumaria, cumu suferu vorbele latine, grecesci, si altele adoptate in limb'a germana, precumu Meister (magister), Fisch (piscis), Puschkin, Ketschkemet etc.

Cumu cà planuitoriului metodulu propriu se pare celu mai bunu, prea liusioru se precepe, inse cumu va se placa si altor'a si respectivè romaniloru, este alta intrebare, pentru cà sententi'a finale inca nu s'a enunciatu, carea inse nu multu va mai intardîá. Una cautatura spre aclusulu acestui proiectu va fí de ajunsu, cà fia carui romanu sei inghiacie sangele in vene, cá si candu ar' vedé capulu Medusei.

Ueber die Ansicht Mancher, dass derjenige, welcher romanisch kann, schon selbst wissen wird, ob er z. B. tine oder zine zu lesen habe, braucht man wahrhaftig kein Wort zu verlieren.

Despre parerea unor'a, cumu cà celu ce scie romanesce, de sene va scí, unde se pronuncie, de esemplu, tine si unde zine, in adeveru nu avemu lipsa de a immultî vorb'a.

E adeveru, cà una nedeterminatiune intre ц si ч etc. intru una ortografia romana-latina nu pote se aiba locu, inse in usulu de tote dîlele, si alesu la celi mai pucinu cultivati, nu se cuvine se fimu mai rigorosi de câtu in ortografi'a germana; de acea se va poté suferí câte una data si câte unu tine in locu de џine, cá la nemti unu nehmlich in locu de nämlich, wol in locu de wohl etc.

VII. Das von Einigen einem jeden auf einen Consonanten ausgehenden Worte angehängte ŭ läst sich zwar vom Standpunkte des Latinismus rechtfertigen, leistet auch bei der Formenbildung gute Dienste, da es jedoch im Sprechen keineswegs gehört wird, sich auch ganz gut durch die allgemeine Regel: „am Ende eines jeden auf einen Consonanten ausgehenden Wortes kann ein ŭ hin-

VII. Liter'a ŭ, ce unii o adaugu la ori ce vorba, ce se termina in cosunante, dereptu cà se pote apará dein puntulu de vedere alu latinismului, inca si in flesiune face bune servitia, de ora ce inse in vorbire nece-si de cumu nu se aude, si inca se pote forte bene suplení prein una regula generale: Cumu cà la capetulu fia-carei vorbe terminate in cosunante, se pote intielege unu ŭ, si dupa

zugedacht werden," ersetzen lässt, da endlich der thatsächliche Beweis hergestellt wurde, dass durch die Auslassung des ĕ von je 7 Druckseiten eine ganz erspart wird, so hat man hier davon abgesehen. — Ganz dasselbe und weit mehr noch lässt sich gegen die Einschaltung des erweichenden ĭ einwenden.

ce in urma se pote adeverí, cà prein omiterea lui ĕ dein 7 pagine tiparite se pote crutiá un'a intrega, de acea aicia s'a omisu. — Totu asia, inca si mai multu, se pote obiectá si in contr'a insertiunei lui ĭ moliatoriu.

Refl. In contr'a ratiuniloru pentru ĕ finale, in § s'au adusu in a-ante altele, cari se fia cu multu mai valide. Cea de antaniu deintre acestea, cumu cà acelu ĕ finale dein capetulu vorbeloru romanesci nu se pronuncia si „nece de cumu nu se aude," nece de cumu nu e adeverata, dein contra suntu casure forte dese, candu chiaru si amendoue sunetele diumetatîte ĭ si ĕ lenga olalta in acesta ordine la capetulu vorbeloru se pronuncia si urechie-le senetose le sî audu deplenu, cu acea mica diferentia, cà ele pentru limba straina chiaru asia de a nevolia suntu de pronunciatu cá si ъ si ж, precumu de esemplu in морїĕ, окїĕ etc. Adeveratu este numai, cà aceste semivocali, candu ocurru singuratece la capetulu vorbeloru dupa cosunanti, dupa natur'a loru forte lenu se pronuncia, asia câtu ele pentru urechie-le strainiloru chiaru asia se pierdu, precumu pentru limb'a acelor'asi mai de totu suntu nepronunciabili. Pentru acésta e marturia si alfabetulu cirilicu-baserecescu, dupa care, afora de prepusetiunea ѱ seau ѱн, nece una vorba romanesca nu se termina in cosunante, numai câtu aici ĕ finale e representatu prein unu ь, carele că si alte litere cirilice mai multe, nece-si de cumu nu are aceeasi semnificatiune cá la slavi.

Alu doile motivu in contr'a lui ĕ finale, se scote dein sistem'a de crutiare, numai câtu demustra prea multu, pentru a se poté sustiené. Er' deca cumu va totu i s'ar' mai dá ceva valore, atunci pentru noi nu mai remane alta, de câtu cá in venitoriu tote cartile romanesci se se tiparesca cu litere pre câtu se pote mai mice, si in formatu de miniature, pentru cá asia se se crutie, pre câtu s'aru poté, mai multe procente de pagine. De almentrea inca acestu metodu ar' fí de a se recomendá cu preferentia aceloru ortografia, cari suferu sub sarcin'a multoru litere nefolositorie, ne luandu afora nece chiaru pre cea germanica.

In câtu pentru i inseratu, s'au dîsu cele de lipsa mai susu in §. 6. Alte oserbatiuni mai in colò suntu de prisosu, dupa ce obiectiunea dein acestu locu nu este proptita cu alte noua argumente.

Schiesslich darf die Behauptung ausgesprochen werden, dass das Lesen und Schreiben der romanischen Sprache durch die Anwendung des vorstehenden Alphabets so sehr vereinfacht wird, dass derjenige, welcher überhaupt schon die lateinischen Buchstaben kennt, binnen einer Stunde romanisch lesen und schreiben erlernen muss.

In fine potemu se afirmàmu, cà lectiunea si scrierea limbei romanesci cu ajutoriulu alfabetului de mai susu intru atâtu s'au simplificatu, in câtu celu ce cunosce literele latinesci, intru una ora cauta se invetie a lege si scrie romanesce.

Folosa-le si avantagia-le, se dîcemu asia, ale ortografiei acesteia, suntu presentate acì intru unu modu forte atragutoriu. Si in adeveru, pentru unulu, care scie romanesce, nu este vre una imposibilitate, dupa inviatiunile aratate, inca in mai pucinu tempu de una ora a invetiá, romanesce a lege si scrie. Ce prospectu deliciosu pentru trantori! De acea e si probabile, cà pentru acesta ortografia se voru dechiará toti acelia, cari nu afla de cuvenientia, a consacrá mai multu de una ora studiului limbei romanesci. Pentru asemeni recomendatiuni in adeveru cà nece noi nu vomu se ne mai pierdemu vorb'a.

Nota. Apendicea de mustra adausa la acestu proiectu de ortografia ne mai avenduo a mâna, nu o potemu comunicá, aici dar' nu o amu comunicá chiaru se o si avemu; Lectionariulu Bucovinenu, pentru celi doritori a o cunosce in praxe, pote se suplenesca acestu defectu.

Una disertatiune speciale, ce o promisesemu la finea acestoru Reflesiuni, si avea se cuprenda una incercare de a scrie limb'a romanesca dupa unu metodu mai corespundiatoriu limbei, dar' pre câtu s'ar' poté si mai liusioru, — a remasu nescrisa.

Urm. p. 521

(XLII.)

Dein lucrarile Academiei romane, in 1868.

(Fine.)

La operatulu, care porta devis'a: Si consuetudo vicerit, vetus lex sermonis abolebitur, Comisiunea s'a aflatu facia cu una lucrare in adeveru seriosa, conscientiosa si plena de profunda eruditiune si vaste cunoscentie asupr'a obiectului, lucrare care ar' face onore si literatureloru celoru mai avute si mai desvoltate in acést'a parte a filologiei, si pre care ori ce Academia ar' poté–o incoruná cu amendoue mânile.

Autoriulu acestui operatu a corespunsu cu prisosu la tote cerentie-le programei nostre; in fonetica cá si in formativa, elu s'a tienutu strinsu de principiulu stabilitu de societate in program'a sa, si cu care autoriulu inchiaia lucrarea sa, dîcundu: „In una gramateca completa a limbei e de neaparata necesitate a se cuprende tote formele limbei, câte suntu si au fostu candu-va si unde–va in usulu ei. Ea nu are de a eschide de câtu numai pre cele barbare, er' pre cele domestice ale esaminá. In apretiarea natiunei apoi stà, a aprobá pre unele, si a condemná pre altele."

Si, in adeveru, ce se atinge de fonetica, opulu de care este vorb'a, nu lasa nemica seau aprope nemica de doritu in starea actuale de cunoscentia in acestu ramu alu gramatecei; fia–care sunetu alu limbei este scarmenatu de tote partile, urmaritu in transformarile sale dein tote tempurele si dein tote locurele, si comparatu cu sunetele analoge dein limbele sorori, asia in câtu legile de una buna pronuncia adeveratu romanesca se punu in tota lumin'a loru.

Casurele, in cari autoriulu, nu dein volientia negresitu, nece dein nescientia, ci dein caus'a pucinului tempu, in care a fostu nevoîtu asi terminá lucrarea, s'a abatutu dela marea si conscientios'a circumspectiune, cu care procede pretotendenea, suntu forte rare, cumu ar' fí, pote regul'a ce stabilesce: cà **a** in a-ante de **n** s'a pastratu curatu numai in vorb'a romanesca anu *)

Fonetic'a tractata cu asemene acuratetia nu potea dá cá cosecentia de câtu una buna ortografia.

Principiulu generale ortograficu, adoptatu de insasi Societatea academica, autoriulu lu-reguleza in detaliulu lui, lu desvolta, lu sistemeza, sîlu confirma prein argumentele cele mai ponderosa.

Casure-le isolate, pentru cari Comisiunea ar' crede, cà sectiunea filologica s'ar' cadé sesi faca reservele sale, cumu ar' fí, de esemplu, prepusetiunile: catra, pana, dupa *), suntu forte pucine.

Suntu inse doua casure, formandu specie orecumu, asupr'a caror'a Comisiunea crede, cà Sectiunea filologica cauta, sesi faca reservele sale esprese, adeca gemenatiunea seau duplecatiunea cosunantiloru, sî usulu semneloru dein alfabetulu latinu, cari nusu necesarie pentru scrierea vorbeloru curatu romanesci.

Gemenatiunea, autoriulu o esclude cu totulu chiaru si dela vorbele compuse cu particele, **) afora de cele cu **n** gemenatu, cumu: innodare, marturindu singuru, cà la acestea, de si forte pucinu, se semte in pronuncia alu doilea **n**.

Este dar' de mirare, cumu pentru acel'asi cuventu, autoriulu nu admite macaru si **m** gemenatu in vorbe cá: immormentare, immultîtu. ***)

La cuventele, cu cari autoriulu vrè se escluda gemenatiunea, de si destulu de ponderosa, totusi se pote respunde cu alte cuvente ponderosa, trasa dein insusi principiulu etimologicu adoptatu de autoriulu. †)

Semnele dein alfabetulu latinu, cumu: K, Q, X, H, Ch, Ph, Rh, Th, Z, Y, autoriulu inca le esclude cu totulu dein scrierea romana, si nu face ore–care gratia de câtu lui Z; cumu si semneloru H si Ch, pre a caror'a valore fonetica autoriulu pare a o identificá ††)

*) Spunendu ce e dereptu, inca nece panà acumu autoriulu nu a aflatu alta vorba romanesca, in care A primitivu din a-antea lui N se fia remasu nescaimbatu.

*) Respunsulu la asta obiectiune ar' cere unu locu mai largu, de câtu intru una nota sublinaria.

**) Numai in casu, candu particelele in limb'a romana nu se termina in cosunante, ci in vocale.

***) Autoriulu nusi aduce amente, se fia comisu una atare neconsecentia.

†) Va se dîca: principiulu etimologicu maritatu cu celu foneticu, adoptatu de Societatea academica.

††) In vorbele straine.

Afora de aceste casure, cari se voru reserbá pentru desbateri ulteriori *), regulele ortografice desvoltate de autoriu, suntu, cumu am dîsu, in deplena armonia cu principia-le generali adoptate de Societate in sesiunea anului trecutu.

Câtu pentru formativa, ea este tractata cu acel'asi metodu si aceeasi perfectiune de detaliu, cá si fonetic'a. Formele cuventeloru dein tote epocele vietiei istorice a' limbei romanesci, si dein tote angliure-le, pre unde ea se vorbesce astadi, se espunu si se compara cu formele corespundenti dein limbele sorori, si credemu, cà numai scurtîmea tempului a facutu, cá autoriulu se scape pre ici, pre colea, unele forme dialectice, cari unu filologu consumatu, cumu l'arata opulu seu, lî suntu negresîtu forte cunoscute, cumu ar' fí, de esemplu, mai multu cá perfectulu macedo-romanu: aveam fugitu, aveam invetiatu etc. **), analogu cu alu celoru alalte limbe romanicei j'avais apris, aveva imparato etc. —

Asia dar' dein tote puntele de vedere Comisiunea, in unanimitate, este de parere, cà opulu cu divis'a: Si consuetudo vicerit, vetus lex sermonis abolebitur, implenesce conditiunile programei formulate de Societatea academica, si cà acest'a cauta se se estime fericita, cà des' dela antaniulu pasu pote premiá si incoruná una lucrare de asemene valore.

Deca s'a ivitu una divergentia de opiniuni, acest'a a fostu numai asupr'a epocei, candu are se se pronuncie sectiunea filologica definitivu asupr'a premiarei. Onor. Dnu. H. a fostu de parere, cá acesta decisiune se se dè, dupa ce autoriulu, invitatu de Societate, va implení lacunele de felulu celoru indicate mai susu. Dnu A. R. si subsemnatulu au fostu sî suntu de parere, cá premiarea se se pronuncie acumu asupr'a opului asia cumu l'avemu a màna, fiendu cà elu implenesce cu prisosu, cumu s'a dîsu, tote conditiunile programei nostre, si mice-le lacune de felulu celoru desemnate mai susu, nu este indoientia, cà autoriulu le va implé, cà-ci singuru promete in prefatiune, se supuna, in a-ante de alu pune sub presa, opulu seu la una noua revisiune. A refusá pentru asemeni lacune premiarea immediata, ar' semná, cà Societatea academica vrè se cavileze in modu nedemnu de dens'a. Câtu pentru imbunatatirile, ce Comisiunea a crediutu, cà s'aru poté aduce opului, ele nu cadu in cerentiele programei formulate de Societate: autoriulu, o mai repetîmu, a implenitu tote conditiunile espresu cerute prein acea programa, si forà nedereptate si chiaru compromitere a venitoriului si autoritatei Societatei academice, acest'a nu pote recusá autoriului premiulu, ce a promisu.

Societatea dar' nu pote impune autoriului alte conditiuni, ci alu rogá, se aduca opului si imbunatatîrile, ce Comisiunea a aflatu, cà lî-s'aru poté face.

Eca acele imbunatatîri:

1. Autoriulu procede in modu sinteticu si dogmaticu, asia in câtu numai celi de profesiune potu selu urmeze in espusetiunea sa. Fiendu cà unu opu de valorea celui, de care este vorb'a, este bene se se populariseze câtu mai multu, de aceea este de doritu, cá autoriulu se proceda in modu analiticu, pentru cá se pota cetí cu usiurintia cartea si omenii, cari nusi facu dein filologia principala ocupatiune. Insusi autor iulu pune la sfersîtu câte-va pagine de sintase, forà care, dîce, cà cele espuse in etimologia aru fí a ne volia de intielesu. Usioru dar' va fí autoriului, in locu de a incepe cu definitiunea gramatecei si altele greu *) de intielesu pentru marea majoritate a lectoriloru, se premita una intruductiune, in care se esplice, de esemplu, prein propusetiunea, care este ceva concretu si viu in limba, functiunile formeloru gramaticali abstracte si a **) nevolia de intielesu a fora de propusetiune, si astu felu prein una analisa luminosa se introduca pre lectori in abstractiunile morte ale etimologiei si foneticei.

2. Autoriulu se preocupa esclusivu, mai numai de forma, si lasa intielesulu cu totulu in intunerecu. Asia de esemplu, la derivatiune, nu face aprope de câtu se insîre sufisele cele mai insemnate, si pucinu, forte pucinu, se ocupa de intielesulu loru; ba inca chiaru in respectulu formale raru, forte raru, arata modulu de derivatiune, speci'a vorbeloru, a nume la care se alipesce su-

*) Autoriulu inca nu doresce mai pucinu, de câtu cá se se faca si aci lumina.

**) La revisiune, se voru supleni, pre câtu va fi cu potentia, asemeni scapari dein vedere, in câtu ele voru fí in adeveru numai scapari.

*) In Msu: seu, — in locu de greu ori reu?

**) Si aici lipsesce a in Msu.

fisulu, si intielesulu cuventeloru derivate variatu dupa diferite specie de teme, cu cari se unesce sufisulu. Ce este mai multu, autoriulu nu urmeza si in acesta parte escelentele procesu de comparatiune a formeloru nostre derivative cu cele analoge dein limbele sorori. Totu asia face autoriulu si cu derivatiunea prein prefise, care este atâtu de importante pentru inavutîrea limbei, si de care abia se dau câte-va esemple cu ocasiunea tractarei prepusetiuniloru.

3. Se scie confusiunea, ametiel'a si pierderea de tempu, la cari suntu condemnati copilii Romànului prein diferite termenologie gramaticali. Ar' fí de doritu dar', cá autoriulu la revisiunea, ce insusi promete a face opului, se aiba in a-ante si acestu momentu insemnatu, si prein una severa critica se stabilesca una terminologia gramaticale câtu se pote de rationale, pentru cá se se pota adoptá cu usiuretate in tote scolele Romanesci.

4. Autoriulu de si face indirectu, dà se se intielega parerea sa despre evolutiunea actuale a limbei romanesci; totusi inse, ar' fí de doritu, cá unu barbatu cu cunoscentie asia de profunde despre limb'a nostra, cumu se arata autoriulu prein opulu seu, se esprima directu si categoricu opiniunea sa asupr'a acestui puntu.

Acestea aru fí imbunatatîrile, ce Comisiunea ar' propune, a se invitá autoriulu a aduce opului seu, forà inse se se faca dein ele, una conditiune de premiarea opului, cumu cere On. Dnu. H., care afla pre lunga cele espusa, cà limb'a cartei inca ar' fí de scaimbatu si de conformatu usului nu scimu care. Subsemnatulu inse si Dn. A. R. nu au aflatu in limb'a cartei nemica, care se lovesca in usulu adeveratei limbe romanesci, si de acesta se pote convinge ver' care dein loculu citatu mai susu testuale, cumu si dein ver' care altulu luatu si cititu dupa intemplare. Reportatoriu —

Nota. Numele reportatoriului, nu se afla in Msulu cumenecatu, dar' se scie dein alte relatiuni, ce s'au amentitu cu alta ocasiune mai in a-ante: Dn. Prof. J. C. Massimu, cunoscutu dein opere-le gramatece, atâtu pentru limb'a romana de dein coce, câtu si pentru cea macedo-romanesca.

Dela intentiunea nostra de altmentrea inca pronunciata cu indoiela, de a nu impartasî recensiunea opului mai dein urma, de câtu in estrasu, in fine ne a abatutu consideratiunea ecilibriului intre partea antania si cea finale.

II.

In câtu pentru imbunatatîrile, ce se ceru dela autoriulu operatului alu treile in reportulu Comisiunei adhoc, si s'au specificatu mai pre largu in cele de mai susu, autoriulu ar' poté se se marginesca la acea oserbatiune generale, espresa si mai susu in nota subliniaria, cà adeca si in asta parte este prea aplecatu a corespunde dupre potentia invitatiunei formulate de Comisiune.

Elu inse se semte detoriu adeverului si convictiuniloru sale a oserbá si mai incolo, cà unele dein pretensele imbunatatîri potu se se numesca asia numai dupa pareri subiective, altele se fia prea tardîu formulate, si inca altele chiaru cu nepotentia de a se incercá, forà de a refunde de nou totu operatulu dein crescetu panà in calcâniu.

Metodulu, dupa care este scrisu acestu opu, e metodulu totoru gramateceloru, 'nu numai romane, ci si de alta limba; pentru cà tote incepu dela analisea vorbeloru in sunete si litere, si asia incependu dela sunetele vorbeloru si literele cá semnele vorbeloru, trecu mai incolo la cuvente seau vorbe, compusa dein sunete si litere, si de aci la partile vorbirei in ordinea, ce se pare autoriloru mai naturale si mai conforma limbei ce tracteza, unii incependu dela articlii si pronume, altii dela nume, unii inca si dela verbe.

Una introductiune, ce ar' tractá ori si câtu de pre larga partile propusetiunei, nu numai cà ar' preocupá tractarea unui obiectu, ce se tiene de alta parte a gramaticei, dar' pentru inceputori ar' fí si mai a nevolia de intielesu, de câtu ce este sunetulu si liter'a.

Ea nu ar' scaimbá intru nemica nece natur'a metodului, pentru cà introductiunile, cá si prefatiunile, nu facu partea esentiale a nece unui opu; si mai suntu, cari nece nu le perlegu de locu, seau celu multu, numai dupa ce au percursu totu operatulu.

In câtu pentru definitiuni, ele inca nu numai cà suntu in usu pentru tote opure-le de scientia, dar' inca, se intielege dupa convictiunea propria a' autoriului, suntu chiaru si necesarie, in câtu nece potu se lipsesca, si precumu s'a dîsu, nece nu lipsescu nece de intru una gramateca.

Metodulu dogmatecu mai in colo, ce se pare Comisiunei alu fí aflatu in operatulu de sub cestiune, autoriulu nu precepe in ce intielesu s'a nu-

mitu asia, Deca inse s'a intielesu, cà autoriulu nu a urmatu nece unu principiu, si nu sia probatu asertele sale cu argumente ratiunali si decisive, Comisiunea si-ar' vení in contraditiune cu sene insasi aprobandu unu atare operatu, neratiunale, ceea ce este cu nepotentia a si presupune.

Deca in urma operatului in form'a si dupa metodulu, in care e lucratu, va se fia ne-intielesu totoru, cari nu se ocupa ex professo cu tractatiuni gramaticali, — cu multa parere de reu avemu se ne dechiaràmu, cà de ast'a si noi ne amu temutu in câtu-va, chiaru candu amu scrisu, si de acea ne amu si datu tota nevolienti'a, cá espusetiunile nostre se fia, pre catu ne a fostu cu potentia, chiare, netede si in termeni mai usitati.

Suntemu inse de parere, cà precumu tote operatele scientifice suntu cu anevolia pentru toti inceputorii, asia nece gramatecele, alesu cele tractate mai pre largu, nu potu fí scapate de atare incomoditate.

Mai anevolia inca de intielesu suntu cele, ce suntu tractate secu, fia si mai scurte. Er' unde tractarea procede mereu, si espusetiunea obiectului se face in mesur'a, cci cere natur'a obiectului, greutatea intielesului se impucineza seau chiaru si despare, numai deca si lectoriulu nu vene chiaru forà nece una precunoscentia, si de partea sa inca aduce tota atentiunea si deligenti'a.

Preste totu oserbandu, operate-le de scientia nu suntu de natur'a cartiloru de petrecere, de acea dupa seriositatea loru, nece nu se pote cere alta dela ele, de câtu se fia bene lucrate si cu precesiune scrise.

Pentru inceputori inca e forte utile, ba chiaru si necesariu, se nu incepa chiaru de la opure-le cele mai voluminosa si rigorosu scrisa, ci deca se afla, de la tractate mai mice, seau asia numite populari, in cari se tracteza numai materi'a mai principale, forà tótu aparatulu scientificu, si intru unu stilu si mai popolariu. Apoi fia metodulu care va fí, deca alegerea materiei s'a facutu cu precepere, si materi'a alesa s'a tractatu in stilu netedu si chiaru, resultatulu nu pote se fia dubiu, forà numai deca lectoriulu nu are atentiunea ordinaria, — seau capacitatea.

Autoriulu acestei gramaticei, inca de multu sia datu nevolienti'a de a scrie une atare compendiu populariu, care in mare parte a' scoleloru de dein coce, in nordulu Carpatiloru, e adoptata, si deca nu ne insiela amorea propria, cu bunu succesu.

Er' in câtu pentru terminologia, autoriulu a crediutu de ne-aparata necesitate, cá de una camu data se ne tienemu de terminologi'a latina, precumu facu si gramaticii celoru alalte limbe romanice. Mai tardîu se va vedé, deca se va aflá de utilitate, a se face reforme si scaimbari si in asta parte.

Autoriulu a crediutu cu acestea asi fí datu parerile asupr'a imbunatatîriloru specificate mai susu in reportulu Comisiunei. Si lectorii nostri dein acestea voru poté intielege, ce imbunatatîri se mai potu asteptá sub revisiunea ce, acumu se face.

In asta revisiune, ce sia reserbat'o autoriulu, si la care se provoca chiaru si in reportulu Comisiunei, autoriulu sia propusu, si se va nevoí dein tote poterile si cu tota diligenti'a: a cercetá deca nu a intratu in operatulu seu pre neobserbate unele erori de cugetu seau de pena, ore-cari disonantie seau chiaru contraditiuni, seau pote si omisiuni esentiali ici-colea, prein cari ar' suferí insusi argumentulu lucrului, — si a le emendá.

Dupa acesta espusetiune, autoriulu presupune, cà si On. Societate academica nu va se pretenda mai multu de câtu cele promisa, si cà nui va luá in nume de reu, deca nu a facutu de câtu imbunatatîrile, ce i-au fostu seau i s'au parutu cu potentia.

Nota. Eca si estractulu scrisorei forà datu, inse dein a. 1868 catrà capetu, dela On. Delegatiune a' Societatei academice:

Sectiunea filologica a' Societatei academice române in siedinti'a dela 11/23 Septembre a luatu urmatori'a conclusiune.

„In judecarea si censurarea operateloru de gramateca, se adopta opiniunea Comisiunei de trei, si se decide a propune Adunarei generali premiarea manuscrisului cu devis'a: Si consuetudo vicerit, vetus lex sermonis abolebitur."

Societatea academica in siedinti'a generale dela 16/28 Septembre adopta propunerea sectiunei filologice, si voteza in unanimitate premiulu pentru operatulu cu devis'a; Si consuetudo etc.

Delegatiunea Societatei desclidiendu pliculu alepitu de Msulu cu devis'a aratata, a aflatu cu placere cà autoriulu operatului premiatu este —.

Delegatiunea comunicandu-ve conclusulu de mai susu, — ve alatura in copia reportulu etc.

Delegatiunea inca esprime dorenti'a Societatei, cà a DV. lucrare revediuta definitivu, cumu insive promitet

in prefatiunea operatului, se vedia lumina câtu se va poté mai curendu.

Delegatiunea mai roga pre —, se o inscientieze deca voliesce, cá spesele editurei opului se se suporte de catrà Societate. In totu casulu impresiunea se va face sub prevegliarea —.

Cu acesta ocasiune Delegatiunea ve inapoiéza si manuscrisulu etc.

Semnati Presied. J. Heliade R. m. p.

Secretariu A. Treb. Laurianu m. p.

(XXXIX.)

Documente istorice baserecesci.

(Continuare dein Nr. XXIII.)

III.

Donatiunea Principelui Romaniei **Stefanu Cantacuzino**, pentru Baserec'a dein Fagarasiu in Trani'a, dein a. dela Chr. 1715.

Іѡ Щефан Кантакꙁино Воевод. Божїю млⷭ҇тїю гсⷪ҇дра ꙁемли оуггровлахїйское.

Кꙋвінтеле Domnꙋлꙋі сънt кꙋвінte кърате. Ѫнъпратꙋл ші проорокꙋл Dавід гръіаще: Арџінтꙋл лꙋтꙋpit ші іспitit кꙋ пъмънt de шапте орі іacte кꙋвънтꙋл, ші кредінчосꙋ іacte омꙋл Ѫntpꙋ кꙋвінтеле сале, кꙋвінтеле чеале кꙋрate ші кредінчоасе але ачелꙋіа аша не Ѫndpenteазъ пре noi Ѫntpꙋ Ѫnпъръціea черіꙋлꙋі кътръ калеа чеа mai алеасъ a mъntꙋінціі лор zікъndꙋ. Феріціці сънтꙋ чеі milocтіві къ ачеіа съ вор milꙋі: ші съ въ аръtaці Ѫndꙋраці прекꙋm tatъл востpꙋ чел череску іacte Ѫndꙋрat ка съ въ пріімеаскъ пре воі Ѫn лъкашꙋріле сале челе череші кърора кꙋвінte ші noi ка кꙋ лꙋmінъ съ се лꙋmineaze кꙋ ачеастъ пꙋтере ші пре noi milꙋindꙋne domnꙋл dꙋmnezeꙋ, Ѫnфрꙋmꙋсеціndꙋne ші Ѫnълціndꙋne ла чіnctitꙋ скаꙋnꙋл бъръnілор ші ръпосаціlор стръмошілор domniei меале ал църіі ачещіа. De каре търеску ші mꙋлцꙋmеску domnꙋлꙋі noctpꙋ IC. XC. пentpꙋ ачаста.

Ѫнсъ ші dentpꙋ toatъ воеа іnіmii domnii noactpe am поftit· невоindꙋne Ѫntpꙋ слава лꙋі dꙋmnezeꙋ ші кꙋ ажꙋtopꙋл сфънтꙋлꙋі ші марелꙋі архіереꙋ de minꙋni фъкъtорꙋл Nіколае dела mіpа лікіеа а ꙋрmа кꙋ miлосtеnіе прекꙋm скріе ші пророкꙋл Dавід къ mіlостеnіеле кърꙋцеску пъкаtеле Ѫntpꙋ кареле ка съ не фачем ші noi соці череші ка ші пре noi съ не пріімеаскъ Ѫn лъкашꙋріле чеале череші. Ші аша temъndꙋne пꙋ пꙋціn adeвеpat de чела че Ѫnгрozеаще Ѫntpꙋ ачеіаш ал сфінціі сале респꙋнс къ жꙋdеңꙋл аколо фър de milъ іacte челора че аічі пꙋ фак milъ. De каре domnia лꙋі ръпъосатꙋл Коctandin вodъ Бръnковеаnꙋл zidind ші Ѫnълцъnd den temeліе сфънta вісеарікъ каре іacte пресtе mꙋnte Ѫn ardeал. Ѫ орашꙋл че се кіамъ Фъгърашꙋл, Ѫn фрꙋmꙋсіцъndꙋо пре den лъꙋntpꙋ ші пре den афаръ прекꙋm съ ші веаde. Ші пре лънгъ ачелеа toate аꙋ сокоtіt domnia лꙋі пentpꙋ фолосꙋл ші ажꙋtорꙋл сфntіі Бісеарічі ші пentpꙋ храна преоціlор каре съ вор афла лъкꙋіtopі ла ачастъ сфntъ вісеарекъ de аꙋ фъкꙋt mілъ кꙋ хрісовꙋл domnii лꙋі ка съ іа den вама Domneаскъ dела ръкър і dpaгославеле tot: н: *) съ аібъ а вені преоціі dела ачаста сфntъ вісеарікъ Ѫn toці anii ла вреаmе ла лꙋnа лꙋі Октомвріе Ѫn кꙋ̃ de zіле ла пpazneкꙋл че съ кіамъ ст҃и Dimitpie съ іа ачастъ сꙋmъ бан de плin dела вamешіі каре вор фі пе времі аколо.

Dꙋпре кꙋm am вьзꙋt ші domnia mea хрісовꙋл ръпъосатꙋлꙋі Коctandin Бръnковеаnꙋл de ачастъ mілъ. Dpentꙋ ачееа ші domnia mea Ѫнкъ mam milocтіbit de am Ѫntъріt mіла ачаста ші am Ѫnoit кꙋ ачест хрісов ал domnii meaле ка съ аібъ а лꙋареа преоціі dела ачастъ сфntъ вісеарікъ Ѫn toці ani dела вamешіі че вор фі ла ръкър ші ла dpaгославеле ачастъ сꙋmъ de бані че скріе mai сꙋс. Ка съ фіе преоціlор de хранъ ші de Ѫмбръкъmіnte. Іар domnii meле ші пъріnціlор domniei meaле вечнікъ pomenipe. Ѫнсъ пъп вор ціnea леацеа ачастъ православнікъ. іар de кареа кꙋmва ар скімба леацеа ші пꙋ ар фі Ѫntpa ръсъріtꙋлꙋі вісеарікъ кредіnцъ съ фіе лінсіц de ачастъ mілъ че ле am фъкꙋt domnia mea.

Dpent ачеea порꙋnческꙋ domnia mea ші воао вamешіlор каре віц фі de акꙋm Ѫnainte аколо ла ръкър і dpaгославеле. Ѫn вреаmе че веш ведеа ачест хрісов а domniei meaле ші віind преоціі dела ачестъ сфntъ вісеріка Ѫn toti anii ла вреme ла ст҃и Dimitpie: съ авеци adapea den вama domneаскъ ачастъ сꙋmъ de бані. т̃ и. **) че am фъкꙋt domnia mea сфntіі вісеарічі. Іар ші преоціі съ аібъ а пꙋzі сфntа вісеарікъ кꙋ слꙋжбъ пе пресtan, pomenind пре domnia mea ші пъріnціі domniei meaле ші пре ръпосаціі ktitopі. Ашіждереа ші Ѫn ꙋрmа domniei meaле пре каре ва алеџе domnꙋл dꙋmnezeꙋ а фі

---

*) Si mai in diosu: taleri 50, seau 350.

**) Numerulu si aici e dubiu dupa copia, cá mai susu.

domnȣ ші вірȣіtopiȣ цъpii ачещia аȣ den pȣdenia domnii меале аȣ dentpaлt неam ctpъin. Ԓnкъ Ԓл noфtim шiл pъгъm кȣ нȣmeлe domnȣлȣi ші mъntȣitopiȣлȣi noctpȣ Ic. Xc. че iacte Ԓntpȣ tpoiцъ слъвit. съ аiвъ а Ԓnnoi ші а intъpi mілa ачacta npe tokmeaлъ кȣm cкpie mai cȣc ка ші але ачелȣia Domnȣ міле ші danii Ԓn ȣpmъi Ԓnкъ съ фie чinctite ші Ԓ ceamъ цinȣte. Ші Ԓn чела веакȣ съ фia cȣфлetȣл лȣi ла pъnaocȣ кȣ dpenцii чеi че вѫd фаца лȣi Dȣmnezeȣ. Ші am Ԓntъpit xpicoвȣл ачecta кȣ tot cфatȣл ші кȣ кpedinчoшii воіapii чеі mapi аі diвanȣлȣi domnii меале. Пan koнctandin щipвeiȣ вел ван кpaлевcкii. Пan вȣnea гpъdiщeanȣл вел вopnек. Пan paдȣл dȣdecкȣл вел логoфът. Пan padȣл kantakȣzino вел cnatap. Пan шъpван божpeanȣл вел вictiap. Пan шъpвan npiciчeanȣл вел клȣчеp. Пan пътpашкo вpezoianȣлȣ вел nocteлnек. Пan ctpatie лeȣpdeanȣл вел пъxapnек. Пan neaгoe tonлiчeanȣл вел ctoл. Пan mixai kantakȣzino вел komic. Пan вapвȣл вpaiлoiȣл вел cъpdapiȣ. Пan кipкъ pȣdeanȣл вел слȣцеp. Пan шъpвan гpeчanȣл вел nitap. Ші icпpaвnекȣ Koctandin концеcкȣ вел Лог. ші саȣ cкpic xpicoвȣл ачecta Ԓn anȣл dentъi ал domniei меале. Ԓn opaшȣл cкaȣnȣлȣi domniei меале Ԓn вȣкȣpeщi. de anгелакie cin mixai лог. ot tъpгoвiщe: — mcцa noemвpie кв̃ днн вълeat ҂зск̃г

Ιѡ̃ Щефан Кан̃ Воевод

Koctandin Концеcкȣл вел логoф. —

Nota. Dupa una copia luata dupre originale-le ce cu altele se afla in Sabiniu, cumu s'a amentitu la nr. I. Copi'a e facuta totu de Dn. N. Densusianulu, carele adauge urmatoria-le:

„Diplom'a acesta-i pre pergamenu cam duru. pre partea derepta suntu 2 linie rosie, pre stang'a 3 trase. Scrisori'a e currente, afora de lini'a suprema, cá in tipariu facuta si aurita. In fruntea ei stà vulturulu duplu auritu intru una corona argentîta cu flori aurite in labele vulturului duplu e intru un'a (derept'a lui) una spada, in stang'a unu buzduganu intre capetele lui e una cruce rosia, pre care se razima una corona aurita de asupr'a ambeloru capete in midiloculu acestui vulturu duplu e facutu unu cercu, in care e vulturulu Romaniei cu crucea in gura pre unu planu verde sub pictiore. Liter'a initiale **К** e mare inflorilata, aurita, si de asuprai éra vulturulu cu crucea in gura (elu auritu, crucea rosia). Scrisori'a logofetului e tare rea si nelegibile, de numai de asupr'a ar' sci omulu. literile initiali tote aurite. Sigilulu se afla in midilocu, apasatu pre oblata si ceera rosia, preste care chartia alba cá la oblatele de comun. in sigilu se afla de asupr'a una coruna, in midilocu unu arbore, in verfulu careia vulturulu cu crucea in gura, de a derept'a vulturului sorele, de a stang'a lun'a. de una parte a arborelui, si de alt'a, suntu doi barbati incorunati, de intre cari celu de sub sore are barba, coronele loru suntu diferite. In giurulu sigilului suntu scrise litere cirile tiparite: Іѡ Щефан Кантакозино Воевод Бжію мл҃тію г҃дри земли сію Влахінское 1714. Pergamenulu e impunsu, cá se se pota tiené cer'a de elu. Pre partea dein dosu a diplomei e numerisatu 10."

Diplom'a principelui Const. **Brancoveanulu**, la care se provoca mai susu, totu pentru asemene ajutorentia facuta baserecei dein Fagarasiu, nu ne a venitu panà acì la cunoscentia, si nu scimu deca mai esiste undeva, au nu. Dar' nu scimu, nece panà candu a tienutu acea ajutorentia. Dàmu inse cu socotel'a, cà ea a tienutu, panà la stramutarea scaunului episcopescu dela A. Juli'a la Fagarasiu suþ Episcopulu Pataki, successoriulu Athanasiu I. Celu pucinu clausul'a dein diplom'a presente, unde se dîce: Ԓncъ nъnъ вop цinea лeцea ачactъ **пpaвocлaвnікъ**, se pare a fí datu ocasiune la unele difirentie, alu caror'a capetu va fí fostu incetarea acestei subventiuni anuali, precumu si pierderea mosiei dela Merisiani cu subventiunea pentru metropoli'a de A. Juli'a, dupa unirea ei cu Rom'a si prefacerea dein metropolia in episcopia cu titlu dela Fagarasiu.

Una urma de atari diferentie aflàmu chiaru in scrisorile urmatorie.

IV.

Scrisorea principesei **Maria**, veduva dupa Const **Brancoveanu**, catrà imperatulu Carolu VI, dein a. 1726.

Sacratissima Caesarea Regiaque catholica Majestas, Domine, Domine clementissime!

Alium post deum agnoscit neminem dominum et benefactorem suum gratiosissimum, praeter majestatem vestram sacratissimam, extenuata quidem, et benemerita familia Brancovana, augustissimae domui austriacae devota, uti semper pro consequenda justitia et gratiis eo recurrit, prout in praesenti etiam sperat obtinere ratione unius Ecclesiae per Constantinum quondam Brancovanum, Transalpinae et sacri romani imperii principem, virum meum, usque ad ultimum vitae spiritum majestati vestrae semper fidelem vasallum, Fogarasini aedificatae. Haec ecclesia, uti specialiter privilegiata ab augustissimo imperatore Leo-

poldo, Majestatis vestrae sacratissimae genitore, felicis recondationis, huc usque in pace et quiete mansit, juxta orientalium ecclesiarum consuetudinem in graeco ritu, sicut et ceteris in locis, jurisdictioni majestatis vestrae obnoxiis, modo venit perturbata per modernum Episcopum ibidem Pataki, cogente sacerdotes et procuratores ecclesiae, ut accipiat argenterias aliaque ab ecclesia; pariter infestat ecclesiam, quae in possessione nostra Szombotfalva est. Ideo humillime supplico, quatenus ecclesiis in illis partibus existentibus, in antiqua possessione reliquendis, opportunos dare ordines majestas vestra sacratissima dignetur, et ille episcopus eclesiarum sibi assignatarum curam habeat, et dum complementum justitiae sperat,

Mattis. Vrae. Sermae.
devotissima et obsequentissima serva
Principissa vidua Maria Brancovan.

Nota. Datulu acestei scrisori in Ms. nostru lipsesce, inse dein urmatoriulu decretu imperatescu, care in scurtu va fi urmatu, se coniecteza, cà va fi fostu, totu dein acelu anu.

V.

Decretulu imperatului Carolu VI, catrà guberniulu trnu. dein 26 Jun. 1725.

Carolus sextus, divina favente clementia, electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae etc. rex, Archidux Austriae etc. et Transilvaniae Princeps.

Ilustres, Reverende, Spectabiles, Magnifici, Generosi, Egregii, et Nobiles, agiles, fideles, nobis sincere et respective dilecti, salutem et gratiam nostram Caeo. Regioque Principalem. Vobis quidem jam antehac benignum nostrum super eo dedimus mandatum: Ut vos circa controversiae ecclesiae graeci ritus in oppido nostro Fogaras existentis statum genuine majestatem nostram, penes annectendam vestram demissam opinionem, indilate informetis. Cum autem isthanc vestram informationem nondum transmiseritis, negotium vero pro aequo dirimendum veniat, ex eo vobis hisce rursus benigne et serio committimus, ut vos examinato praesentium Copiarum tenore, non modo circa memoratum ecclesiae eiusdem statum, ac superinde diferentium partium praetensa jura, verum etiam de hoc Mttem. nostram, aeque penes demissam vestram opinionem, debite informetis: an et quid jurisdictionis Episcopatus graeci ritus, Romanae Ecclesiae unitus, quoad ecclesiastica in Comitatibus nostris Aradiensi, et Zarandiensi, in civilibus ab eiusdem Transilvaniae jurisdictione dependentibus, habeat et antehae habuerit. Quae dum a vestra obsequii promtitudine nobis quanto citius submittenda pollicemur, insimul vobis gratiam nostram Caeo. Regioque Principalem jugiter appromittimus. Datum in civitate nostra Viennae Austriae, die 26 mensis Junii, anno domin. 1725 etc. (Urmeza suscriptiunile:)

Nota. Domn'a M a r i 'a, veduv'a principelui Const. Brancovanu, dupa Del Chiaro, impreuna cu nuoru-sa, generi si nepotielu, mai antaniu fura tramesi in esiliu la unu locu, ce se chiama: C o t t i a j o, unde petrecura cá la trei ani, de unde apoi fura liberati si reintorsi in Romani'a. Dein scrisori'a de mai susu se cunosce, cà ea a mai custatu celu pucinu 10 ani dupa catastrof'a dein 15 aug. vechiu 1714 (26 aug. nou, dumeneca), in care serbatoria fù taliatu in Constantinopole principele impreuna cu 4 fili ai sei: Constantinu, Stefanu, Radu si Mateiu.

Mai liusiora fù sortea principesei P a g o n 'a, veduvei principelui Stefanu Cantacuzenu, sugrumatu totu in Constantinopole in 7 Jun. 1716 (dumineca dupa Rusalia). Ea, numai decatu dupa sugrumarea principelui, si a' a socru-seu, Const. Cantacuzenu tatalu principelui, scapandu impreuna cu filii sei sub vestimente scaimbate dein Constantinopole, pre una nae anglesa in drumu catrà Messina, de acolo trecú la Neapole si la Rom'a unde Pontificele Clemente XI, o recomendà Imperatului Carolu VI, in scrisoria urmatoria:

„Clemens PP. XI. Charissime in Christo fili noster, salutem et Apostolicam benedictionem. Pertinet ad commendationem eximiae illius pietatis, quae inter cetera Maiestatis Suae decora imprimis effulget, benigne illos excipere atque fovere, qui ab immanissimo Christiani nominis hoste crudelem in modum exagitati, conspicuoque dejecti loco, saluti tandem suae fuga prospicere compulsi sunt. Horum in numero propter causas, quas Sibi melius, quam nobis, perspectas esse credimus, reperitur nobilis mulier Pagona principissa Valachiae vidua, quae una cum nobilibus adolescentibus Radulpho et Constantino principibus Valachiae natis suis nuper ad almam hanc Urbem nostram profecta, iter isthinc propediem aggredi constituit, ut angustias, quibus premitur, Sibi explicet, praevalidamque Suum patrocinium, ac opem praesens imploret. Eam igitur

ejusque natos, ad Se venientes, paternae nostrae charitatis officiis communimus, quibus a Majestate Sua petimus, ut consueta Suae benignitatis et commiserationis argumenta ipsis praebere digneris, rem in eo facturus nobis, qui eorum calamitate magnopere commovemur, gratam admodum et acceptam. Et Majestati Suae Apostolicam benedictionem amantissimè impertimur. Datum Romae apud S. Mariam majorem sub anulo piscatoris die XXIX Septembris MDCCXVI, Pontificatus nostri anno decimo sexto.

I. C. Battellus.“

Ajungundu in Vien'a dede acesta suplica Imperatului: „Augustissime etc.“

„Innotescit sacrae Caeae. Maj. Vestrae ferventissimus zelus, devotio et fidelitas, quae versus sacram Caes. Maj. Vestram ejusque serenissimam Archiducalem domum socer et maritus meus in corde semper foverunt, quorum certe majora adhuc dedissent specimina, nisi multifariae contra eos conceptae suspiciones in tragicum illos theatrum Constantinopoli adduxissent, ubi uterque ab immani turcarum barbarie non modo bonis omnibus exutus sed et ipsa adeo vita privatus fuit; quod et mihi, et duobus filiis meis, certo certius pariter evenisset, nisi summa praepotentis numinis gratia super navi Angla salutem in fuga quaerere licuisset, quae nos etiam secundis avibus in Siciliam, et hinc Neapolim conduxit, ubi a Prorege ibidem adjuti Romae advenimus. Romae autem summus Pontifex summo pariter charitatis affectu adstitit; ita ut viam nostram per Italiam usque huc Viennam prosequi potuerimus.

„Cum itaque hic cum duobus filiis meis in hunc finem advenerim, ut sacram Caes. Maj. Vestram, utpote supremum et legitimum dominum meum recognoscere, mihique cum illis vitam pro fidelissimis Ejusdem servitiis sacrificare liceat, hinc est, quod ad sacros Caes. Maj. Vestrae pedes me hisce humillime ac devotissime prosternam.

„Sacram Cae. Maj. Vestram submisissime implorans, Eadem pro gloriosissime innata Sua clementia, me una cum filiis meis, hac alta Caes. gratia benignissime consolari dignetur, ut tam sub augustissima sacrae Caes. Maj. Vestrae protectione, praesentibus hisce templorum calamitatibus, nobis tranquille vivere liceat, quam etiam in hoc misero statu nostro de necessaria vitae sustentatione nobis clementissime providere placeat. Pro qua Caesarea gratia, una cum dictis filiis meis deum ter optimum maximum constanter efflagitabo, ut sacram Caes. Maj. vestram ad longaevos annos incolumem conservare, Ejusque serenissimam archiducalem domum omni felicitatis genere ad finem mundi usque replere velit. Nos ulterioribus Caesareis gratiis commendando submisissima cum devotione una cum filiis meis permaneo

„Sacrae Caes. Maj. Vestrae

humillima ac devotissima Pagona
viduva princeps Valachiae.

(IV.)

FASTI-I ROMANI.

(Continuare dein Nr. XXIII.)

A. u. c.		A. dupa Chr.
852.	C. Sossiu Senecio II.	
	A. Corneliu Palma	99
853.	M. Ulpiu Nerva Traianu III.	
	Sex. Juliu Frontinu III.	
	Subst. C. Pliniu L. f. Ouf. Caeciliu Secundu	
	C. Juliu Hor. Cornutu Tertullu	
	L. Rosciu Aelianu Maeciu Celer	100
854.	M. Ulpiu Nerva Traianu IV.	
	Sex. Articuleiu Poetu II. . . .	101
855.	C. Sossiu Senecio III.	
	L. Liciniu Sura II.	102
856.	M. Ulpiu N. Traianu V.	
	L. Appiu Maximu Norbanu II.	
	Substit. C. Miniciu Fundanu	
	C. Vettenniu Severu	
	L. Neratiu Marcellu . .	103
857.	M. Laberiu Maximu II.	
	Q. Glitiu Atiliu Agricola II. . .	104
858.	Ti. Juliu Candidu II.	
	A. Juliu Quadratu II.	105
859.	L. Cejoniu Commodu Veru	
	L. Tutiu Cereale	
	Subst. C. Juliu Bassu	
	Cn. Afraniu Dexter . .	106
860.	C. Sossiu Senecio IV.	
	L. Liciniu Sura III.	

A. u. c.		A. dupa Chr.
	Subst. Q. Liciniu Granianu	
	L. Miniciu Natale . .	107
861.	Ap. Anniu Treboniu Gallu	
	M. Atiliu Bradua	
	(M. Aciliu Aviola)	
	Subst. L. Verulanu Severu . .	108
862.	A. Corneliu Palma II.	
	C. Calvisiu Tullu II.	
	Substit. P. Aeliu Hadrianu	
	M. Trebatiu Priscu .	109
863.	Ser. Scipio Salvidienu Orfitu	
	M. Peducaeu Priscinu	
	Substit. P. Calvisiu Tullu	
	L. Arruntiu Largu .	110
864.	M. Calpurniu Piso	
	— Vettiu Rusticu Bolanu	
	Substit. C. Ursu Servianu II.	
	L. Fabiu Iustu . .	111
865.	M. Ulpio N. Traianu VI.	
	T. Sextiu Africanu . . .	112
866.	L. Publiliu Celsu II.	
	C. Claudiu (Clodiu) Crispinu. .	113
867.	Q. Ninniu Hasta	
	P. Maniliu Vopiscu	
	Substit. L. Lollianu Avitu	
	L. Messiu Rusticu .	114
868.	L. Vipsaniu Messala	
	M. Pedo Vergilianu	115
869.	— Aemiliu Aelianu	
	L. Antistiu Vetus	116
870.	— Quinctiu Niger	
	— Vipsaniu Apronianu . . .	117

COMENTARIU.

Epoc'a intre anii Romei 851 si 870 (dupa Chr. 98—117) e cea mai gloriosa intre epocele imperatoriloru romani dupa Augustu, si cea mai fericita.

Toti scrietorii antici *) se unescu, cà imperatu mai bravu, mai intieleptu, mai bunu, nu a vediutu Rom'a, cá pre Traianu; deunde si orarile Senatului la alegerile noiloru domnitori se concentrau in aceste cuvente: Felicior Augusto, melior Traiano.

Fericirea lui fù coronata cu vertutile imperatesei sociei sale Pompei'a Plotin'a, carea intrandu in palatiulu Cesariloru s'a dechiaratu, cà asia doresce se esa, precumu a intratu. Si sia tienutu cuventulu. *)

Marcian'a, sor'a lui Traianu, dupa carea se numì cetatea Marcianopole dein Moesi'a inferiore, inca a fostu un'a dein cele mai nobili si mai demne matrone dein fameliele imperatiloru, in cari atâte monstre feminine au rusînatu tronulu acestui imperiu colosale, câte si barbatesci. . .

Singura nefericirea ia fostu, cà nu a avutu mangaiarea, carea o dorescu tote fameliele, cá sesi vedia esistenti'a continuata in fili dein sangele loru. Inse mai bene si mai ferice e a nu avé, de câtu a avé, cumu avù Vespasianu pre unu Domitianu, M. Aureliu pre unu Comodu, si altii multi totu asemenea.

Viati'a lui Traianu, si faptele eroice ale lui s'au descrisu in parte si in acesta folia, si anume espeditiunea in contr'a Daciloru, straformarea Daciei in provincia romana, si colonisarea ei cu colonie romane. Asia catu nu mai repetîmu aici cele dîsa de noi **) si de altii, ci ne reserbâmu, a mai revení cu ocasiune la cele, ce amu mai avé de dîsu.

Mortea ia fostu in drumu catrà Rom'a, in Selinunte seau Traianopole dein Cilici'a, in anulu aetatei sale 62. Deunde remasîtiele lui fura straportate si asisiediate in column'a, ce ia redicat'o Senatulu inca la a. u. c. 867 (dupa Chr. 114).

In acel'asiu anu ia urmatu in imperiu Hadrianu, carele erá in ceva fratîa cu Traianu, si apoi se incuscrì mai de aprope, luandu de muliere pre Iuli'a Sabin'a nepot'a sorori-s'a Marcian'a. Nu se

*) Cele ce le scrie Iulianu in Cesari de Traianu, I. Tzetzu in Chiliade, si altii, suntu numai vorbe neadeverite si defaime reutatiose, de cari nu suntu scutiti chiaru nece omenii mari, pote si mai pucinu de câtu altii. Costantinu numea pre Traianu „herba parietaria“. cumu scrie Sex. Aureliu Victor in epitome cap. XLI. ob titulos multis aedibus inscriptos. La care imputatiune „Quid mali? faciant alii principes; faciant et inscribant.“

*) Dio Cassiu in Traian, c. 5. Vedi si H. Francke, zur Geschichte Trajans, pag. 29 seqq.

**) Vedi Archivu Nr. IV seqq. XII seqq. XVII.

scie insa, deca Traianu insusi l'a desemnatu de succesoriu, au numai Plotin'a l'a ajutatu si la imperiu cá si la casatoria.

(VI.)

FRAGMENTE INEDITE DE ALE LUI P. MAIORU.

(Continuare dein Nr. XX.)

Precumu amentiramu in Nr. XXII (intre notitie diverse pag. 440), dupa publicarea testamentului numai dupre una copia, ce o aveamu luata de pre alta copia, ne-s'a impartatîtu si insusi originale-le testamentului, scrisu de insasi màn'a autoriului, impreuna cu alte acte relative, atâtu la cele dein testamentu, câtu si la mortea lui.

In câtu pentru testamentu, varianti-le între originale si editiune suntu in adeveru multe, inse mai tote numai in diferentia de ortografia, si scriere.

Mai notabili suntu: § 2. lini'a 5, vorb'a ultima: rectf. adeca: rectificatoris Commisarii (in locu de ref.), care oficiu in a-ante de 1848 insemná in Trni'a, câtu scrietoriu de dare (contributiune), cumu se dîcea pre atunci romanesce; etc.

Er' in câtu pentru cele alalte documente, credemu a face una placere, comunicandule aici.

1. Relatiune despre mortea lui.

Serenissime etc. Excelsum etc.

Petro Major Librorum Valachicorum Graeci Ritus Catholicorum Revisore et Correctore die 14 febr. a. c. summo mane opinione citius e vivis erepto, humillime refero: Salarium eius, quo tam ex Fundo Typographico, quam ex Fundo Camerali goudebat, sistendum, adque eius stationem pro vacante declarandam fore, iis demisse subjectis precibus, quod, cum Typographia haec Regia omni destituater Censore et Correctore Valachico, ex systemate stabilito, Celsitudo Vestra Caeo. Regia, Excelsumque Consilium vacantiam hanc quo ocius supplendam B. gratiose exoperari dignetur.

Ceterum, cum ad apprehendendam demortui substantiam, insinuata illius morte per Parochum et Judicem Tabaniensem obsigillatam, praeter Vice-Archi-Diaconum Budensem, etiam Fiscus Regius in persona Directorialis Fiscalis Hunkar semet insinuaverit, Celsitudinem Vestram Caeo. Regiam, Excelsumque Consilium humillime oro, ut suis locis eas B. gratiosas facere dignetur dispositiones, quibus mediantibus denato ex B. gratiosa de dato 5 Xbris 1820 Nr. 30965 intimata resolutione pro emendando Lexico Valachico anticipati ex cassa typographica ad rationes subministratarum decem alphabeti literarum 200 fl. m. c. qui praesto esse dicuntur, dein vero illi 1385 fl. v.v. quibus typographiae, et quidem 60 fl. pro Calendariis Valachicis, et 1325 fl. pro impresso sed necdum terminato opere sub titulo: Historia Ecclesiae Valachicae, fere ad calcem perducto, defalcatis 150 fl. anticipate solutis, universim 1235 fl. v. v. tenetur, ex massa eiusdem rescindendo, et cassae typographicae praeferenter bonificandi ordinentur.

In reliquo Benignitati et altis Gratiis devotus, profundo cum submissionis et venerationis cultu persevero. Budae die 15 febr. 1821. humillimus servus Matthias Markovics m. p. Typogr. Director.

Praesentem copiam suo vero et genuino originali in omnibus cohaerere, hisce testor Budae die 11. Xbris 1821. Gabriel Frölich m. p. Ingross. Lottlis (id est: Ingrossista Locumtenentialis). L. S.

2. Scrisori'a Episcopului B. Moga catrà P. M.

Дꙋлче Пъpinте. Kondeiꙋл n'аре волniчie а скpie тоате пъкаzꙋpiле, шi mai dъꙋnъzi ꙟкъ m'am попослꙋiт, къ шi келтꙋipea пpediчелор ꙟкъ ꙟmi adꙋче nꙋ пꙋцжnъ mъxnipe, каре nꙋ аш фi гъndiт, кꙋ кът dаpъ mai пꙋцжn поч съ mъ mai ꙟтinz шi ла келтꙋipea челꙋiалалт фелiꙋ de кърцi, dinтръ каре ꙋn Exemплаp съ афлъ ащерnꙋт кръескꙋлꙋi Гꙋбepniꙋm de ꙋnde ꙟкъ nimika nꙋсаꙋ поpꙋnчiт. Гъndеск къ тоmna nꙋ вei авеа пpiчinъ а nꙋ mъ скꙋтi кꙋ dpar, iꙋбindꙋmъ, de ачеа слꙋжбъ, шi ꙟкъ шi de челаia mai dinтъiꙋ съ mъ mai ꙋшꙋpezi, къ nꙋ ꙟкъn кꙋ слꙋжба mea, шi ꙟвpemiле ачестеа, еꙋ ꙟчелеа nꙋтiнчiоасъ пpекꙋm nꙋ mam тpас ꙟnanoi niче оdатъ ашеа niч акꙋm, Шi сꙋnт

ал Сфnцii тале гата спpe слꙋжбъ Васiлie Мога m. p.

Сiвiꙋ 4. Decembp. 1813.

In dosu: Moga circa libros rogat sublevari, 1813, 4 Xb.

Adres'a: Rmo. Dno. Petro Major penes R. Locumtenentiale Consilium Hungaricum R. librorum Revisori Dno. colendissimo, Budae.

3. Alt'a asemenea, dela acel'asi catrà P. M.

Сiвiꙋ ꙟ 1 Novemb. 1814. Пpea чinстiте Пъpinте!

Iꙋбiтъ скpiсоаpea фpъцii тале din 5. Окт. а. к. пpimind ꙟ pъndꙋл кърцiлор ꙟче стаꙋ, — De ар ста вine кꙋ сamъ бꙋnъ de mꙋлт те am фi ꙟщiinцат, dаp кꙋ nenлъкꙋте лꙋкpꙋpi n'am гpъбiт. Еꙋ nꙋ капът ортак съ ле лꙋъm асꙋпpъ neлжnгъ сꙋmа каре пофтещ Rf. 3244, ва niче nе mai nꙋцжnъ, шi de nе mꙋлте локꙋpi ꙟкътро ле am ꙟпъpцiт къте 11 dъpабе ка съ фie а вънzъторiꙋлꙋi ꙋnа, miле тpimiт ꙟnanoi пpотопоni кꙋ pелацie къ nꙋле пот келтꙋi атът neнтpꙋ

времiле ачесте съраче de вani кът къ пе ȣnde сънт гречi ар- ехiпълȣi dȣпъ фiреа лор mai алес ꙟпартеа брашовȣлȣi кȣче поартъ тiтȣлъ de аȣктор de лежеа фрѫцii тале, ꙟкъnd шi ачеia ка ȣnii ка dъпшi къ ꙟтȣперек а фаче ꙟmaтръ ла тѫрг, пȣ тръбȣеа пȣс ꙟпредiкъ *) шi алтеле къте, — каре еȣ тоате але лор пȣ ле апробълȣеск, dap сȣрda, am фъкȣт пе преоцi тiпepi съm iea къте ȣпа шi акасъ съ съ ꙟцелеагъ кȣ попоренii съ съ плътеаскъ dела обще, шi am фост арътат кътръ к. Гȣберпатор прiп апонim къ фак сѫлъ кȣ кърцѫле mеле съ фак кънцiг шi сърѫческ преоцii, am ръспȣпс кȣm am пȣтȣт. Леаm фост dат съ ле леже легъторiȣл ачела аȣ фост ашеа de omenie de 100 de exemplare ziче къ miлеаȣ dат шi еȣ пȣ щiȣ de dъпсъле am томпiт пе Арол прокаторiȣ, de воiȣ mipȣi тот пȣ капът пimiк къ легъторiȣл пȣ аре пimiк.

Леаm пȣс ачелеа съ стеа ꙟ архiв, фiind къ алт лок пam авȣт, Архiваръшii карi am авȣт сȣв ачастъ време шаȣ лȣат шi dъпшii mai алес ваiȣл, каре аȣ пребежiт; ла тѫлте локȣр саȣ афлат въпdȣте лъпъdате mai пе пimiк de dъпсȣл, adeвърат къ тот вiпа mеа есте къ еȣ тръбȣеа съ грiжеск шi съ iaȣ сama, съ пȣ съ dixmeze ашеа de кътръ тоц dap пiч лок пȣ am, пiче пе легъторiȣ пȣ лam кȣпоскȣт, саȣ mai бiпе съ ziк вiпа mea есте.

Мъ doape къ ашеа слаб ꙟц слȣгъреск, mai въртос къ ꙟц щiȣ ръвпа ꙟ партеа чеа бȣпъ че ai авȣт кȣ кърцiле, шi mъ воiȣ сѫлi шi deaiчеа ꙟпaiпте съ пȣ те пъгȣбещi; mъкар de пегȣцiторiа кȣ кърц ꙟвреmiле de акȣm пȣ щiȣ че съ ziк mai алес ла рȣmѫпi.

Къте am вънdȣт din тръпсъле пȣ щiȣ, къте mai сънт пȣ щiȣ, стаȣ пе ꙟтȣперек кȣ кȣжст съ плътеск лепевiреа кȣ вaпi mъкар комоаръ пȣ am. — De ещi таре лiпсiт de вaпi шi de пȣ ái mape пагȣбъ de тот, еȣ кȣ окii ꙟкiш daȣ пе dъпсъле пе предiч adeкъ шi пре Didaxii Rf. 2200. Cokotind ачi шi 200 f. келтȣiала кърȣшii шi челеа 500 fl. че леаm трimic mai deпaiпте, шi adeка акȣm съц mai трimiц Rf. 1500, шi съле ешi din грiже, апоi кънd съ вор трече атȣпчi съ вор трече, de съ вор трече вро datъ. de пȣ съ вор трече пiче odатъ, ле воi тот пȣрта кȣ mine din сълаш ꙟ сълаш. пъпъ акȣmа ꙟ 3. сълаше ле am пȣртат кȣ mine шi dinтрачест алтреiлеа iаръ mъ скот, къ клерȣл пȣ аре касъ шi ла аmеа пȣ mъ ласъ съ шеz.

Iаръ de те пъгȣбещ таре ꙟтрачеста кiп, еȣ воiȣ тражe сокот кȣ кърцiле шi къте пȣ съ вор афла ле воi плътi тоате, dȣпъ кȣm леаi фъкȣт прецȣл, шi челеа че се вор афла, аȣ вei фаче алтъ dimпoziцie деспре dъпсъле, аȣ ле воi цѫпеа ачi. шi кънd съвор трече атȣпч вei кѫпъта вáпi, dap ачеаiа съ пȣ съ ȣiте къ mai пiче ȣпа пе ꙟбȣлziтъ пȣ саȣ трекȣт пъпъ акȣmа, шi пiче deaiчеа ꙟпaiпте пе ꙟбȣлziте пȣ съ вор трече, шi ꙟбȣлziреа е прimeждiосъ шi ла пoi, ла алцii пiче пȣ съ чаркъ, гата спре слȣжбъ

E. Васiлie Mora m. p.

4. Una Contra-Quietantia.

Super 150. id est centum quinquaginta Rfnis. V. V. quos infra scriptus superiori anno die 17 Aprilis et 22 Septembris Tit. Dno. Alesandro Katonai Tutori orphani Joannis Major ex pretio Librorum Buda mihi per pie defunctum Petrum Major Librorum R. Revisorem missorum nec in plus nec in minus administravi, quo super hisce fide digne contra quieto Cibinii 2. Aprilis 1826.

L. S. Eppus. Basilius Moga m. p.

Nota. Cu acestea se pare a se fi terminatu tota diferenți'a pentru carti. Documentele dein urma, 2—4, inca suntu autografe, si áfora de altu interesu, ele ne se parura necesarie de a se publicá, cá respunsu la pretensiunile dein testamentulu de mai susu.

*) Asia in originale dein vorba in vorba.

(XVI.)

Corespundentie vechie si noue.

IV.

(Urmare.)

In urma nu mi potu innadusi parerea mea, cà io m'am pusu si am descociolatu (analisatu) totu Alfabetulu sfantului Chirila si am vediutu ca e forte minunatu in câtu mí au storsu amiraciunea mea *). Черфъ se afla si la Umbri in tablele Egubinice **) dupa cumu vei fi sciindu forte bine ***) si are forma urmatore d, d ϵ r ƒ ι ν ς = черφȣσ Çerfia. Aceste doa cuvinte insemnedia dieitati umbrice. Miclosiciu spune ca Literile acestè sant dela unu poporu tracicu.

Colega meu Jon L. mau rugatu, ca se te rogu se bine voesci ai trimite si densului Organulu luminarii cu post nach nahme †).

Жиѫѣte se afla in Alfabetulu Nolanu in urmatorè forma ꝏ = Ж = ⋈; ҡ = ҡ = Ѣ litera din urma se afla in Alfabetu armenescu ҡ intorce picioru de din josu in susu si lu culca spre stanga. Apoi Ѣ = E asta din urma e iara litera armena. Culca linia cea grosa spre stanga ⍽ picoru dreptu culcalu spre celu grosu si linia curmedisie puneo de stanga susu si vei capata pe Ѣ. Cele lalte sant forte usiore. jus e compusu ѫ = (◀ = A fenicianu) ₥ = (V = U) ΛI = N; ѫ = u a n, adeca jus e cumpusu dinu + a + n. Acestai o lege universala care nu sufere nice o abatere de feliulu feliu lui. fasele lui ѫ sant ѫ = e = i adeca din jus se face e apoi i dara nici o data din i nu s'au facutu ѫ nice din e ††). Acestea sânt tote insielatiuni si amagiri. vѫrtegiu = vonerato = vuanjer + to = vѫ(n)jer + tescu; vѫr — ъscu vua(n)er + ъ + scu; vѫl + ture = (volnus) vunde vuan + tru + turus = vondlu + turus = volu + turus

*) Tipografulu nu cumu-va se scaimbe in amaraciune!

**) Asia in Msu.

***) Ba, dio cam reu.

†) Post festa, cà l'a mancatu 1848.

††) De aci se paru a se tienè vorbele dein margine: кȣвѫптȣ = кȣвепte = кȣвinte.

= vôlturu = vᴧlture; vontitra vᴧnstra = vᴧnstla = vᴧnsla = vᴧsla; gᴧnsca = gᴧsca; queror = questus = quens = quens + tus = quons + ta = qponsta = ponssa pôssa = pᴧra (Valesii = Valerii) fansa = hansa ansa = asa = ara; ausonsa = ausosa = aurora aragetasius = argentarius; libasins; nefasius, = nefarius; In dase = dare; buaruanjuguanua f(o)ranjugono = frangon = frango; buarua njug = flbh = b + u = φ dupa sistema dumni tale *) fъrᴧnguanua = fъrᴧngano = fъpᴧngᴧnulu = fъpᴧngunulu = fъpᴧngullu = fpᴧngullu; fъpᴧ(n)ma tъpᴧ(n)tia = tarentius = der Weiche) rît = rict = ριν = skr ghrana = bòtulu porcului; rîc + tus = vro(n)ig + tus = roictus (foidus = fîdus) fonidus dela funie; rᴧѣ = rîvus; = (Ravenna) = ρoϝoς ronivos = rôivos rîvus; pᴧ(n)ma; pᴧ(n)pa; ro(n)ideo = rîdeo **).

Din cele pana aci te vei fi potutu convinge pe deplinu, ca cumu ar trebui ortografia si ca a scrie dupa adeverate etimoligie e preste putintia nostra ***).

*) Ba a naibei.

**) Deca nu te voru intielege, pecatulu mieu se nu fia.

***) In adeveru minunata etimologia, ce in capulu mieu nu incape.

NOTITIE DIVERSE.

— Spre completarea celoru estrasa in Nr. trecutu dein Trompet'a Carpatiloru despre aflarile numismatice, adaugemu inca urmatoria-le:

Un'a dein aceste aflari a fostu in vinie-le dein giurulu Giurgiului, consistendu in vreo cate-va sute stateri macedonici, drachme si tetradrachme de ale regiloru si cetatiloru Traciei. Dein acestea dupa vreo doi ani de dîle venira in man'a dnu-lui C. Boliacu cá la vrea 250, dein cari sia alesu vreo 40 de una fabricatiune admirabile si perfecta conserbare, pre cele mai multe conserbate fiendu inca florea tipariului.

Alt'a fù in tiermurulu stangu alu Oltului, la Slatina, cá de 5—600 bucati, tote imitatiuni dacice, forà arte, dupa staterii macedonici.

A treia aflare a fostu in doua restempure pre rip'a unui riusioriu ce dà in ap'a Jiului, pre mosî'a boiariului Filisianu; antani'a data, una mare suma de tetradrachme dacice dein cele mai primitive; alta data vreo 2000 banuti baronali, toti batuti dein epoc'a cruciateloru.

A patr'a aflare fù lenga Bucuresci, pre mosî'a Popesci, standu dein vreo 20 tetradrachme tracice, intre cari un'a mai mare ce s'ar' poté dîce exadrachma, cu legenda destinta: ΗΡΑΚΛΕΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΘΡΑΚΩΝ.

A cincia aflare, coosiderabile a fostu in Romani'a mica, lenga Caracelu, in giurulu ruineloru coloniei romane Antonine, Castranova. Intru acést'a s'au numeratu vreo 8000 bucati denari dein epoc'a dela Commodu panà la Elagabalu, mai toti denari ordinari si prea pucini in modulu mai mare. Intru insi se vedeau 6 Pertinax, 1 Didiu Julianu, 1 Niger, 23 Albini, vreo 60 Plautilla, vreo 3 Macrini, 2 Diadumeni, 8 Paula, 7 Aquilia Severa, 10 Soaemia. Cele alălte tote au fostu Commodu, Sept. Severu, Julia Domna, Caracalla, Geta si Mesa; preste totu bene conserbate, si cele mai multe cu tota florea tipariului. Ele venira in man'a unoru banchiri israeliti in Craiov'a, de unde apoi nu se mai scie ce s'au facutu.

A sies'a aflare a fostu la Zimnicea, cá de vreo 2000 Costande de arama, dein epoc'a Comneniloru. Dein acestia cá vreo 300 suntu in colectiunea dnului C. B.

A sieptea fù cá de vreo 1000 banuti de argentu de ai lui Simionu-Voda alu Moldovei. Unde, nu se spune.

A opt'a stá dein 15 distateri de ai Cizicu-lui; unde er' nu se spune.

A nou'a (in textu er' a opt'a), e cea mai noua si mai importante, carea mai intrega se aflá in mânu-le banchirului dein Bucuresci Miron Vlasto, si trecea preste 8000 bucati, dein cari 5500 fura tramise la Parisu pentru studiu. Intre cele remase se aflau 1 Constantinu I. 2 Constantini II, vreo 4 Constans, multi Constantiu Gallu, si restulu Julianu II, Jovianu, Valentinianu I, Valens, 12 Procopiu si câti-va Gratiani.

Cele alalte detaliuri se potu vedé in nr. citatu alu Trompetei (Nr. 600).

— Totu Trompet'a in Nr. 728 scrie: cà Adunarea deputatiloru dein 19 maiu s'a fostu straformatu de una data, spre cea mai mare suprendere a' totor'a, intru una curata siedentia academica. Fia-care deputatu se straformà in gramatistu, in etimologu, in limbistu, in doctu, patronu alu limbei romanesci.

Ce a fostu mai curiosu de câtu tote, erá cà vorb'a egida, pre care comisiunea alesa pentru redactarea respunsului la discursulu tronului o decretase de genulu barbatescu, si prein urmare biet'a capra Amalthea, carea sia datu pielea lui Jove spre ai imbracá pavez'a cu densa, er' Jove o donà filiei sale, marea egida a' Minervei, se decretase egidu, si capr'a ciapu.

In fine totusi capr'a remase capra, si pentru cá se nu fia paritate de voturi pentru egida seau egidu, s'a decisu a se pune in locu-i scutu.

Dupa noi, adauge Trompet'a, acestu modu, ar' fi celu mai practicu midilocu de a ne legiui unu dictionariu si una gramateca; se punemu la votu tote vorbele: — Omu sustantivu femeescu; — ba barbatescu; se vorbesca trei deputati pro si trei contra, er' ministrii de câte ori voru vré, — la votu! la votu! Maioritatea dîce femeescu! femeescu se remana; etc.

— Nr. XXVII. va aparé in 10 Aug vechiu a.c.

Editoriu: T. CIPARIU. Imprimeri'a SAM. FILTSCH *(W. Krafft)* in Sabiniu.